

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Jus Canonicvm R.P. Pavli Laymanni, Soc: Jesu Theologi, Et
Olim In Alma Et Episcopali Academia Dilingana SS.
Canonum Ordinarii Professoris**

Juris Canonici A. R.P. Paulo Laymanno Societatis Jesu Theologo SS.
Canonum In Alma, Catholica, Et Episcopali Universitate Dilingana
Professore Qvondam Ordinario, Prælectionibus Academicis Illustrati

Laymann, Paul

Dilingæ, 1673

Capitvlvm VII. Præterea.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62587](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62587)

quia est species sacrilegii, ideòque crimen mixti fori, ut dixi in c. *Cum sit. 8. de foro comper.* cum Ordinarius sit iudex causæ huius, consequenter etiam testes compellere potest ad testificandum, quatenus eorum testimonium necessarium est.

Nota II. Secundùm forum Canonicum etiam in causâ criminali testis cogitur testificari, si veritas aliter cognosci nequeat, uti docui supra in cit. c. 3. & sumitur ex hoc c. cum enim ex Pontifice quesitum esset, num ii, qui commisso facinori presentes fuerunt, si testificari nolint, cogi debeant, ipse generalem dat responsum in rebus seu causis istis Ecclesiasticis, semper esse cogendos testes, si veritas aliter cognosci non possit, itaque hoc ordinariè verum est siue sit causâ civilis, siue criminalis, & ita docent hic *Imola, Abbas, Felin. & alii.*

CAPITVLVM VI.

Cæterùm.

PARAPHRASIS.

Dubitandum non est, quòd testis productus super consanguinitate testimonium ferre cogendus sit, si constet eum ex gratiâ odio vel timore, veritatem suppressurè velle, cum id tam ius scriptum approbet, quàm consuetudo actibus ventium comprobata.

SYMMARIVM.

1. Qui testari recusât timore personæ à qua sibi malum inferendum metuit, ad testificandum cogendus.
2. Ius scriptum si consuetudine diuturnâ approbatum & confirmatum sit, magnam vim habet.

NOTA I. Testis secundùm forum Ecclesiasticum cogitur testificari, si constet eum vnius partis favore vel alterius odio aut denique timore mali sustinendi veritatem occultare velle. Quòd verò in textu dicitur si de hoc constet, bene expli-

cat gl. præsumptiuè, si enim causam non afferat probabilem testis, cur nolit testificari, tunc præsumptio est, quòd id agat veritatis suppressurè causâ propter affectionem aliquam.

Quæres: de quo timore sermo sit. Resp. de timore personæ, quæ testi malum irrogabit, si testimonium contra eam dixerit, huic enim malitiæ occurrere debet, ut in tali casu testis compellatur. *argum. c. 4. hoc tit.* non autem sermo est de timore ac reuerentiâ iuramenti, si persona pia, aut religiosa vereatur iuramentum iudiciale, non quòd jurare secundùm se illicitum arbitretur, sed quia æstimet rem sublimem ac tremendam esse, quòd homo in testimonium dicti Deum inuocet: quæ ratio spectatâ qualitate personæ, quandoque rationabilis censeri potest, ut ad jurandum non cogatur, si veritas per alios cognosci queat, uti hic *Abbas* tradit.

Nota II. Si ius scriptum consuetudine diuturnâ approbatum & confirmatum sit, magnam vim habet, de hoc dixi in *lib. 10. Th. Mor. Tract. 4. cap. ult. n. 3.*

CAPITVLVM VII.

Præterea.

PARAPHRASIS.

Si testes publici, qui Synodales quibusdam in locis vocantur, coram Ordinario, vel Capitulo super impedimento matrimonii testimonium protulerunt, & postea causa alicui iudici delegetur, non debent coram eo iterùm adduci ad jurandum, nisi iudex veritatem aliter cognoscere nequeat, vel nisi nouus articulus quæstionis emergat, & eiusmodi testes publici propter infamiam superuenientem ipsis, postquam in communi Synodo recepti, ac deputati sunt, à ferendo testimonio repellere possunt. Denique si testes isti in proferendo testimonio re non rectè consideratâ errauerint & in continenti corrigere velint, audiendi sunt, secus, si interuallum intercessit.

Pro-

Pro intellectu sciendum, quod in *c. Episcopus* 7. *causâ* 35. *q. 6.* decretum est, ut Episcopus in Synodo septem viros ex plebe maturiores, honoratiores ac veraciores constituat, qui juramento se astringant, quod quæcunque intellexerint in diocesi fieri contra Dei voluntatem, & rectam christianitatem, si ad Episcopalem jurisdictionem pertineant, Episcopo fideliter ac sincere denunciare velint, quatenus ea cognita habent, cuiusmodi Synodales seu in Synodo constituti testes proprie non possunt censeré judiciales, cum non jurent in presentia partis, sed potius sunt denuntiatores & quidem publici seu ex publico officio obligati & jurati.

SUMMARIUM.

1. Denuntiator publicus non debet adhiberi testis in iudicio; si alius adsit, etsi agatur tantum denunciatiue ad peccatum impediendum.
2. Si alii testes haberi nequeant, etiam denuntiator in testem adhibetur, maxime si sit officialis publicus.
3. Officialis hic in testem producendus iterum jurare debet de veritate dicenda.
4. Si testis in continenti suum dictum corrigat, audiendus est.
5. Vt etiam pars litigans, si suam confessionem in continenti reuocet.
6. Officiales publici, praesertim Ecclesiasticorum Pralatorum, non debent esse infames, sed praeter alios honesti, veraces & iustitia amantes.
7. Cathedrale capitulum quandoque causas Matrimoniales cognoscere potest. Et in quibus casibus.

Nota I. Denuntiator publicus non debet adhiberi testis in iudicio, si alii testes haberi possint, tamen tantum agatur denunciatiue ad impediendum peccatum: ratio est, nam denuntiator est, qui crimen defert ad iudicem, ideoque quodammodo actor est, ideo non est conueniens, ut idem quoque sit testis,

Nota II. Si alii testes haberi non possint, tum etiam denuntiator in testem adhibetur, maxime si sit officialis publicus, ut in casu huius capituli: & docui in *c. Omni* 5. *de testibus*, necesse tamen est, ut talis officialis, cum in testem producitur, iterum juret de veritate dicenda: ratio est, tum quia antea generaliter jurauerat denunciare fideliter, quæ nouit; jam autem specialiter jurat super hoc facto; specialis autem promissio seu obligatio plus constringere censetur, quam generalis, tum quia tamen ponamus quod specialiter iurasset coram Ordinario vera esse, quæ denuntiat, tamen iuramentum editum non est presente parte, & ordinariè loquendo, id alienum à jure censetur, ut probationes judiciales in ordine ad condemnandum reum accipiantur, priusquam is citatus & processus contra eum coeptus sit, videri possunt DD. in *l. Eâ* 7. *de accusat.*

Nota III. Sitestis in continenti, seu anrequam ad alia negotia se transferat, seu ex conspectu iudicis abeat, suum dictum corrigat, eius correctio seu erroris reuocatio admitti debet, secus si per interuallum; quanquam in hac re etiam multum tribui debet iudicis arbitrio, ut non tantum ad temporis continuitatem aut interiectionem attendat, sed etiam circumstantias personarum & modum reuocationis, ut intelligere possit iudex, num reuocando testis vacillet, necne, uti *Innocentius* hic notat. *Abbas*, n. 12. & *Felinus*. eod. n.

Porro sicuti testis in continenti errorem suum reuocare potest, ita etiam pars litigans suam confessionem, sicuti allegato hoc textu docet *gl. in c. Apud* 10. *verb. reuertatur*, *causâ* 32. *q. 1.* *Abbas*. *hic*. n. 9. ubi rectè monet, si testis, aut pars litigans dictum, vel confessionem suam in continenti reuocet, & alia contra eum praesumptio mentis vacillantis non sit, credendum ipsi esse, tamen erroris causam nullam afferat, alioquin ista reuocatio non differret ab eâ, quæ fit per interuallum, quandoquidem & talis reuocatio, si probabili erroris ratione nixa sit, acceptatur, antequam

quam sententia, quæ in rem iudicatam transeat, lata sit, uti constat ex *c. vlt. de confessis*. ubi id docui etiam ex *l. Error. 7. de juris & facti ignorantia*. & videri potest *c. 3. iuncta gloss. verb. iusta. de iure iurando in 6.*

6 Nota IV. Officiales publici præsertim Ecclesiasticorum Prælatorum, non debent esse infames, sed præ aliis honesti, veraces & iustitiæ amantes, ut ex *hoc. c. Colligitur.* & ex *cit. c. Episcopus.*

7 Nota V. Cathedrale capitulum causas quandoque matrimoniales cognoscere potest, videlicet Sede Apostolicâ vacante, vel si diuturnâ consuetudine talem cognoscendi facultatem cum bonâ fide vsuceperit, secundum *gl. in c. Literas. 13. verb. intra. de restitut. spoliat.*

CAPITVLVM VIII.

Super his.

PARAPHRASIS.

Contra electum Episcopum Lucanum quidam Canonici se opposuerunt obiectantes ei crimina, & super hoc literas ad Pontificem tanquam à maiore parte capituli destinatas miserunt, super his Innoc. III. quibusdam commisit inquisitionem adiiciens, ut testes, qui producti fuerint, compellant dicere veritatem.

SUMMARIVM.

2. Testes compelli possunt, ut testentur, si de crimine ciuilitè, vel per modum inquisitionis agatur.

NOT. Vnicum. Testes compelli possunt ad testificandum, si de crimine agatur ciuilitè seu per modum inquisitionis, ne indignus ad Prælaturam promoueat, uti docui in *c. 3. assert. 2. except. 3. hoc. tit.*

CAPITVLVM IX.

Cum contra.

PARAPHRASIS.

Magister Rudolphus dicebatur falsas literas à Sede Apostolicâ reportasse, iisque per sese, vel procuratorem vsu sum fuisse; quærebatur, num testes producti super hoc crimine falsi, cogi debeant ad testificandum. Respondet Innoc. III. si se gratiâ, odio, aut timore subtraxerint, per censuram Ecclesiasticam compellendos esse.

HOC CAP. NON SUMMATVR.

NOT. Vnic. Si testis productus malitiosè se subtrahere, vel pars aduersa testificationem malitiosè impedire velit, tum ille cogi potest ad testificandum etiam in causâ criminali, id tamen solùm intelligi debet de teste laico, si tale crimen sit, ut pœnâ sanguinis puniri soleat, & non sit perniciosum in futurum, seu exceptum.

CAPITVLVM X.

Dilectorum.

PARAPHRASIS.

Capitulum Ecclesiæ Vulturanae & Episcopus Vulturanus per procuratores ligabant coram iudicibus ab Honorio III. delegatis, quibus hæc respondet Papa, ut testes præterquam super criminibus (si se gratiâ, odio vel timore subtrahant) per censuram Ecclesiasticam cogant ad veritatem dicendam.

HOC C. NON SUMMATVR.

NOT. Vnic. In causâ ciuili testis plerumque cogi potest ad testificandum, quia videtur se gratiâ, odio vel timore subtrahere, at verò in causâ criminali talis præsumptio non est, ita arbitror intelligendum hoc capitulum, ut cum reliquis iuribus consentiat.

CAP.